

Svaz průmyslu podporuje Transatlantickou obchodní a investiční dohodu (TTIP)

V červenci 2013 byla zahájena vyjednávání o budoucí komplexní obchodní dohodě mezi Evropskou unií a Spojenými státy americkými, která si klade za cíl plně liberalizovat vzájemný obchod a investice. Ambiciózní a komprehensivní dohoda o volném obchodu a investicích mezi EU a USA by měla potencionálně vést ke zvýšení HDP EU o 0,5%, posílit ekonomické oživení, vytvořit v EU 1.300.000 nových pracovních míst, rozšířit výběr a snížit ceny zboží a služeb dostupných na trhu. Dohoda má i zásadní zahraničně – politický aspekt. Ekonomická krize na obou březích Atlantiku zdůraznila důležitost transatlantických ekonomických vazeb, ukázala naši propojenost a relevanci vzájemné relace pro státy EU a USA.

Česká republika, jako otevřená exportně orientovaná ekonomika, je vysoce závislá na exportu. Jsme navíc zemí bez větších přírodních zdrojů. Motorem našeho růstu je tedy především technologická vyspělost a lidský potenciál a naší snahou by mělo být podporovat vše, co umožní vývoj a vývoz produktů s vyšší přidanou hodnotou, a to ve světě s minimem administrativních bariér. V kontextu rostoucího potenciálu zejména asijských ekonomik a s tím související konkurenceschopnosti evropského průmyslu pokládáme posílení ekonomického partnerství mezi Evropou a USA je velmi důležité. Svaz průmyslu a dopravy ČR, po konzultacích s členskými firmami a asociacemi z mnoha oborů, se proto rozhodl podporovat sjednání komplexní obchodní dohody mezi Spojenými státy americkými a Evropskou unií, která je známá pod zkratkou TTIP (Transatlantic Trade and Investment Partnership)

ČR je zastáncem dojednání komplexní a vyvážené dohody, která přinese prospěch na obou stranách a ve výsledku může pomoci zlepšit pravidla i při obchodování s dalšími zeměmi. Snahy o uzavření takové dohody jsou zde již několik desetiletí, avšak nikdy nedospěly tak daleko. V oblasti liberalizace a podpory světového obchodu se jedná o historickou příležitost, která se nemusí desítky let opakovat.

Jedná se o obchodní dohodu bezprecedentního rozsahu, kde jednou ze stran je komplikovaný federální celek a druhou uskupení 28 národních států. Uvážíme-li, že EU a USA tvoří stále cca 50% světového HDP v nominální hodnotě a podílejí se cca na jedné třetině světových obchodních toků¹, je pochopitelné, že jednání vzbuzují tolik zájmu, věcné ale i demagogické kritiky a emocí.

V poslední době se tato dohoda stává často předmětem dezinformační kampaně, která je podporována skupinami zaměřenými obecně proti USA, či volnému mezinárodnímu obchodu obecně. Svaz průmyslu a dopravy ČR chce podporovat věcnou diskuzi, tak aby byly zohledněny co nejvíce potřeby českého (evropského) businessu, se zvláštním zřetelem na průmysl. Je samozřejmě potřeba vést i diskuzi s kritikou této dohody tam, kde jsou argumenty racionální a věcně podložené.

Ačkoli různé analýzy o finančním přínosu a počtu pracovních míst, která vzniknou na obou stranách, se v číslech liší, je více než pravděpodobné že obchodní partnerství tak velkých a vyspělých ekonomik pomůže hospodářskému růstu a zaměstnanosti.

TTIP z pohledu Svazu průmyslu a dopravy ČR:

Firmy v České republice vnímají dohodu buď jako příležitost, nebo k ní zaujímají neutrální vztah. Žádný z odvětvových svazů nebo podniků nevyjádřil obavu, že by tato dohoda měla jeho obor poškodit. Největší zájem o odstranění bariér mezi EU a USA mají společnosti, které produkují vyspělé výrobky s vysokou přidanou hodnotou, nebo jejich součástí, pro ty jsou USA přirozeným trhem a partnerem.

Klíčová témata pro TTIP z pohledu Svazu průmyslu a dopravy ČR:

- Odstranění administrativních a technických překážek
- Liberalizace obchodu se službami
- Nediskriminační přístup k veřejným zakázkám
- Zlepšení ochrany investic
- Otevřený a nediskriminační přístup na trh potravinami
- Bezpečnost dodávek energie a přístup k surovinám
- Vyváženost mezi ochranou dat a jejich volným tokem

1) Průmysl - Jako průmyslová země se zasazujeme především za odstranění tarifních a netarifních překážek obchodu. Cla jsou dnes, až na výjimky, nízká či nulová. Přesto i ta hrají v některých oblastech roli a omezují konkurenceschopnost. Přetrvává hlavně řada administrativních a technických bariér, které prodražují výrobky a komplikují jejich uvádění na trh. Odstranění těchto bariér pomůže např. elektrotechnickému a strojírenskému průmyslu, výrobcům zdravotnické techniky, farmacii a mnoha dalším. Mnoho firem nyní udržuje vlastně dvě řady výrobků, přičemž rozdílné normy EU a USA mají mnohdy stejný cíl, pouze vznikly jindy a jinak a nyní by prosté vzájemné uznání stačilo ke značnému zjednodušení obchodu. Domníváme se, že export z ČR do USA má, i přes pozitivní vývoj v posledních letech, stále velký nevyužitý potenciál. Tato část dohody je z našeho pohledu naprosto klíčová.

2) Liberalizace obchodu se službami zvětší nabídku služeb pro koncové zákazníky i firmy. EU a USA pokrývají 43 % světového podílu exportu služeb. V roce 2012 představovaly služby 35% (€156,8 mld.) veškerého vývozu EU do USA a 42 % (€145,6 mld.) veškerého dovozu z USA, což dohromady činí €302,4 mld. Pro udržení tohoto trendu je nutné naše trhy služeb dále integrovat. TTIP může pomoci odstranit zbývající překážky, které tomu stále brání.¹

Namátkou uveďme, že např. dnes musí pojišťovací instituce v USA žádat licenci v každém státě zvlášť, nebo že letecký dopravce z EU nemůže převážet pasažéry vnitrostátně v USA, i kdyby po mezipřistání měl do koncové destinace letět s prázdným letadlem. Zjednodušení těchto pravidel může umožnit i českým firmám proniknout na trh, který pro ně nyní může být zcela nedostupný, neboť by získání všech povolení a licencí bylo nezměrně finančně náročné.

3) Přístup k veřejným zakázkám – dohoda má za cíl usnadnit vstup evropských dodavatelů do veřejných zakázek v USA. V současné době je ze zkušenosti obvykle pro firmy z EU těžší se zapojit do veřejných tendrů, než pro americké dodavatele působit v EU. Řada českých společností je navázána na dodavatelské řetězce, které jim mohou přinést zakázky i v případě, kdy oni sami přímo s USA neobchodují. Navíc v mnoha oborech (*např. výroba prostředků hromadné dopravy, různé systémy automatizace dopravy atd.*) produkují české firmy špičkové výrobky, které mají na americkém trhu šanci.

4) Ochrana investic (řešení sporů mezi investorem a státem) – tento bod, známý pod zkratkou ISDS, je často jádrem sporů a kontroverzí. Ekonomické vztahy EU s USA jsou jedinečné, jelikož jsou založené primárně na investování. USA je největším partnerem EU jak v odchozích přímých zahraničních investicích (€ 1 421,3 mld.) tak v příchozích (€ 1 344,3 mld.) a obě ekonomiky jsou již dobře vzájemně propojeny.¹

Z českého pohledu je však třeba si uvědomit, že ČR a USA mají investiční dohodu z dob počátků naší ekonomické transformace, která je poměrně jednostranná a jejímž cílem bylo samozřejmě chránit americké investory na nově se rodícím trhu. Československo v té době zároveň toužilo po jakémkoli přílivu zahraničních investic. Pro ČR by nahrazení této dohody ISDS kapitolou v TTIP znamenalo spíše zlepšení stavu. Cílem je zajistit investorům na obou stranách ochranu a rovné podmínky postavené na principu tzv. národního zacházení. Zahraniční investor nezíská vyšší práva, než investor domácí. Vedlejším dopadem této kapitoly bude stanovení určitého zlatého standardu, který v budoucnu může zlepšit investiční prostředí i ve třetích zemích.

Česká republika sice čelila mnoha arbitrážím vyvolaným investory, avšak řadu těchto sporů zavinilo v minulosti nesprávné jednání státní správy, což lze připsat na i na vrub transformace ekonomiky, kterou země musela projít. Je nutno také dodat, že velkou část těchto sporů, byť někdy po delší době, ČR vyhrála. Odpůrci ISDS navíc často zneužívají k argumentaci spory vedené obřimi korporacemi v poměrně chudých a institucionálně slabších zemích, místo aby srovnávali např. počty arbitrází v různých zemích EU, v USA apod.

5) Potravinářství a zemědělství – tento bod je jádrem sporu ve všech podobných dohodách, které kdy vznikly. Dotčené profesní organizace mu věnují značnou pozornost, stejně jako např. u průmyslu své zájmy velmi detailně řeší a hájí asociace výrobců automobilů.

Domníváme se, že větší problémy způsobuje našim potravinářům přeregulovaný potravinářský trh uvnitř EU, než případná vyšší americká konkurence. Navíc by se zároveň více otevřel americký trh našim výrobcům potravin. Vzhledem k značné dopravní vzdálenosti, nákladům a různým preferencím zákazníků na jednotlivých trzích nebude patrně USA hlavním zdrojem konkurence pro naše výrobce, ani po usnadnění vzájemného obchodu. Může však vzniknout např. zajímavý trh pro řadu specialit a tradičních produktů,lepší se postavení některých uživatelů chráněných zeměpisných označení a rozšíří se nabídka surovin pro různé koncové zpracovatele. Spojené státy získají možnost vývozu některých surovin do EU, nicméně evropští výrobci se např. zbaví nesmyslně vysokých celních bariér na mnoho nápojů, sýrů a dalších výrobků. Je třeba si uvědomit, že každá obchodní dohoda je obousměrnou ulicí.

Častou obavou jsou geneticky modifikované organizmy (GMO) a z nich vyrobené výrobky. EU neuvažuje o změně legislativy v oblasti ochrany života a zdraví, životního prostředí a bezpečnosti spotřebitelů v souvislosti s TTIP. Je nutno říci, že desítky GMO jsou v EU schváleny EFSA (European Food Safety Authority). Již dnes lze prodávat ty GMO produkty, které byly schváleny jako potravin, osivo nebo krmivo. Vyjednávání o TTIP nezmění způsob, kterým EFSA ke GMO přistupuje. Zároveň TTIP usnadní koordinaci zkoumání a posuzování GMO na straně EU a USA. To by v důsledku mělo vést k lepší výměně informací při schvalování a ověřování bezpečnosti GMO a zároveň snížit náklady společností, které musejí tyto schvalovací procesy podstupovat.

EU nemá v úmyslu vyjednávat o snížení standardů na ochranu zdraví, bezpečí, života a životního prostředí. Zároveň je zde ale oprávněný požadavek výrobců na americké i evropské straně, aby taková regulace a nařízení byla vědecky podložená aktuálními poznatky a nebyla vedena neodbornými až hysterickými názory.

6) Energie a suroviny – Evropské i americké společnosti závisí na otevřených trzích se surovinami a s energií, na kterých jsou schopné tyto komodity získávat za konkurenceschopné ceny. TTIP si klade za cíl vytvořit transparentní, nediskriminační pravidla v oblasti energií a surovin, například v oblasti licencí. Kromě toho se od TTIP očekává, že bude řešit problém omezení dovozu a zejména vývozu energií. Toho bude dosaženo prostřednictvím přijetí opatření na úrovni „WTO+“, neboť problematika omezování vývozu surovin a energií není dostatečně pokryta současnými pravidly WTO.

Zlepšením podmínek přístupu na trh rovněž TTIP přispěje k obnovení jeho rovnováhy tím, že poskytne společnostem z EU širší nabídku energií a surovin. Uvedení nových dodavatelů na trhu může potenciálně vést ke snížení cen energií a surovin pro průmyslové uživatele. To je zvláště důležité v případě EU, která se potýká s vysokými cenami energií, které brání konkurenceschopnosti průmyslu, a to zejména v energeticky náročných odvětvích.

Tato kapitola bude ještě předmětem řady diskuzí, ze strategického pohledu jsou např. dodávky plynu z USA lákavé. Čistě ekonomicky by se však jednalo o drahé řešení, neboť zkapalňování, transport a zpětné zplynování by plyn velmi prodražilo. I přesto bychom přivítali, aby tato kapitola byla součástí TTIP. Nastavená pravidla by mohla přinést výhody i někdy v budoucnu, kdy se mohou trhy s energií a technologické možnosti od dnešních velmi lišit.

7) Mezinárodní datové toky – tento bod úzce souvisí se všemi předcházejícími. Data jsou dnes v podstatě další surovinou, zdrojem bez kterého by se ekonomika zastavila. Bez jejich bezpečného a neomezeného přenosu přes hranice států nemohou dobře fungovat služby, průmyslu, ale ani věda a výzkum. Apelujeme na EU, aby nepodlehla pokušení řešit tuto problematiku další regulací. Problémy, které tuto debatu vyvolaly nelze tímto způsobem vyřešit, naopak další vytvoříme.

Debata mezi státy o aktivitách jejich tajných služeb je jiným tématem. Je to otázka mezivládních jednání a odpovědnosti jednotlivých vlád za své silové složky, nikoli téma pro hospodářské dohody. Stejně tak žádná nová regulace na této úrovni nezabrání opakování selhání jednotlivců, kteří mohou ukrást či zneužít data, ať už s motivem kriminálním, či jiným. Rovněž ochrana soukromí je mnohem více v rukou uživatele a jeho volby, jaké informace internetu svěří, než v rukou jakéhokoli zákonodárce.

Domníváme se, že mnohé snahy o bezpečnost dat a ochranu soukromí jsou spíše skrytou snahou o vytvoření nové netarifní bariéry. Takovou překážkou by v praxi bylo například povinné umístění serverů určitých služeb v zemích, kde je služba poskytována apod. V praxi takové opatření nikoho neochrání, ale vytvoří novou obchodní bariéru a zvýhodní určité poskytovatele.

Závěry:

Svaz průmyslu a dopravy ČR se připojuje ke stanovisku evropské střešní organizace průmyslu a podnikání BUSINESSEUROPE. Přejeme si dohodu komplexní a vyváženou. Pokud by však z důvodu některé ze sporných kapitol mělo celé jednání selhat, přikláníme se spíše k vyjmutí takového bodu, za předpokladu že hlavní cíle budou dosaženy.

Dle našeho názoru tato dohoda přispěje k ekonomickému růstu EU i České republiky a ve svém konečném důsledku i k tvorbě pracovních míst, aniž by způsobila pokles sociálních a jiných standardů.

Nové výrobky se na trh dostanou snáze, levněji a rychleji. Profitovat budou i spotřebitelé, kteří si díky odstranění cel budou moci koupit některé produkty levněji a rozšíří se jim možnost výběru.

Dohoda může být zajímavá i pro malé a střední podniky, které jsou často dodavateli větších firem. Řada společností může na TTIP vydělat i kdyby přímo do USA nevyvezly za jediný dolar. Část potenciálního úspěchu leží však v evropských rukách. Čím lépe bude fungovat náš vlastní vnitřní trh, tím více nám může přinést i TTIP.

Přejeme si dohodu kvalitní a také udržitelnou, která do budoucna zabrání vzniku nových zbytečných bariér a opětovné divergenci již jednou sjednocených, nebo vzájemně uznávaných pravidel.

Svaz průmyslu a dopravy ČR

15.12. 2014

¹ Údaje z roku 2012, převzato ze stanoviska BUSINESSEUROPE, jehož český překlad připravil a zveřejnil SP ČR
Dále čerpáno také z webu Evropské komise: <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/>